

Projekt drogi przez rezerwat przyrody „Ochojec”

The project of road across the „Ochojec” Nature Reserve

JERZY B. PARUSEL

Utworzenie, na podstawie art. 13 ustawy z dnia 7 kwietnia 1949 roku o ochronie przyrody (Dz.U. nr 25, poz. 180) i Zarządzenia Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 26 marca 1982 r. (MP nr 10 z dnia 6.04.1982 r., poz. 74) rezerwatu przyrody „Ochojec” wprowadziło prawną ochronę składników i zasobów przyrody na powierzchni 26,77 ha gruntów Nadleśnictwa Katowice przed niekorzystnymi oddziaływaniami człowieka na przedmiot ochrony – liczydło górskie (Parusel 2009). Wydane zarządzenie oraz ustanawiane prawo ochrony przyrody w Polsce zabezpieczało więc ten fragment lasu murckowskiego przed groźnymi dla rezerwatu planami i przedsięwzięciami władza miasta Katowice. Taki stan istniał do roku 2000, w którym Urząd Miasta Katowice ujawnił projekt miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego południowej części miasta z rozwiązaniami komunikacyjnymi naruszającymi granice rezerwatu przyrody „Ochojec” (Parusel 2001).

W artykule przedstawiono plany i działania władz uchwałodawczych i wykonawczych miasta Katowice związane z projektem poprowadzenia drogi przez rezerwat przyrody „Ochojec” oraz inicjatywy i działania przeciwników tego zamierzenia w latach 2000-2008.

Czteropasmówką przez rezerwat

O pierwszym projekcie drogi przez rezerwat dowiedzieli się mieszkańcy dzielnic Ochojec i Piotrowice w grudniu 2000 roku. Projekt ten został opracowany w Biurze Rozwoju Miasta i udostępniony do konsultacji społecznych w połowie 2001 roku, jednakże bez prognozy skutków wpływu ustaleń planu na środowisko, sporządzoną przez biegłego z listy wojewody. Po zapoznaniu się z zapisami i rysunkiem planu, złożyłem, w imieniu Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska, wpis do wyłożonego zeszytu z protestem przeciwko temu projektowi. Na rysunku planu wrysowano bowiem drogę główną KG 2/2 z czterema jezdniami i pasem drogowym o szerokości 50 m, która przebiegała przez rezerwat.

Poprowadzenie drogi głównej przez rezerwat naruszało zapisy następujących aktów prawnych:

a/ § 15 pkt 11, 2 i 5 zarządzenia Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 26 marca 1982 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (MP nr 10 z dnia 6.04.1982 r., poz. 74),

b/ art. 23a ust. 1 pkt 4, 5, 6, 8 i 22 ustawy z dnia 7 grudnia 2000 r. o zmianie ustawy o ochronie przyrody (Dz.U. Nr 3 z dnia 18.01.2001 r., poz. 21),

c/ art. 73 ust. 1 pkt 1 i 3 ustawy z dnia 31 stycznia 1980 r. o ochronie i kształtowaniu środowiska (Dz.U. Nr 49 z roku 1999, poz. 196, tekst jednolity),

d/ art. 10 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. Nr 15 z roku 1999, poz. 139, tekst jednolity).

Zaprojektowanie drogi głównej przez rezerwat oraz grunty leśne zostało dokonane z naruszeniem następujących aktów prawnych:

a/ art. 3 i 4 ustawy z dnia 7 grudnia 2000 r. o zmianie ustawy o ochronie przyrody (Dz.U. Nr 3 z dnia 18.01.2001 r., poz. 21),

b/ art. 6 ust. 1, 2, 4 pkt 3, art. 13 ust. 1 i 4, art. 34 ust. 1, art. 38, art. 40, art. 43, art. 49 i art. 73 ust. 3 ustawy z dnia 31 stycznia 1980 r. o ochronie i kształtowaniu środowiska (Dz.U. Nr 49 z roku 1999, poz. 196, tekst jednolity),

c/ art. 1 ust. 1, 2 pkt 3, art. 2 ust. 1, art. 9 ust. 1 i art. 10 ust. 1 pkt 4 i 8 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. Nr 15 z roku 1999, poz. 139, tekst jednolity).

Zaprojektowanie drogi głównej w górnym odcinku Ślepiotki oraz przez kompleks lasów murckowskich zignorowało całkowicie:

a/ wyniki waloryzacji przyrodniczej miasta Katowice, wykonanej na zlecenie Zarządu Miasta w roku 1994,

b/ zapisy programów opracowanych i przyjętych odpowiednimi uchwałami Rady Miasta Katowice: „Programu ochrony dolin rzecznych i ich odbudowy w Katowicach” i „Ekologicznego systemu obszarów

chronionych w Katowicach”¹.

Omawiany projekt oprotestowali również mieszkańcy dzielnicy południowych Katowic, a na łamach katowickiej „Gazety Wyborczej” ukazało się w czerwcu i lipcu 2001 roku kilkanaście artykułów i notatek prasowych poświęconych problemowi poprowadzenia drogi przez rezerwat „Ochojec” o jakże wymownych tytułach: „Prezydencka szosa” (Goślińska 2001a), „Nie moja droga” (Goślińska, Wieliński 2001a; ryc. 1), „Nowa droga zniszczy rezerwat” (redPor 2001a), „Nikt nie liczy się z liczydłem” (Goślińska, Wieliński 2001b; ryc. 2), „Co zniszczy droga” (Bart 2001), „Droga albo rezerwat” (Goślińska 2001b), „Odliczanie dla liczydła” (Goślińska 2001c), „Droga albo przyroda” (Goślińska 2001d). Artykuły te przybliżyły społeczeństwu zagrożenia przyrody rezerwatu, kształtowały świadomość ekologiczną, ukazywały zachowania i opinie władz miasta Katowice oraz specjalistów, a także są zapisem walki, jaką przyrodnicy i mieszkańcy toczyli w obronie rezerwatu „Ochojec”. Ponownie, jak w przypadku dewastacji rezerwatu przed jego utworzeniem w roku 1981, w jego obronę zaangażowali się dziennikarze (por. Parusel 2009).

Omawiany projekt drogi został przedstawiony do opiniowania Wojewódzkiej Komisji Ochrony Przyrody w Katowicach, organowi doradczo-opiniodawczemu wojewody śląskiego. W dniu 19 lipca 2001 r. Wojewódzka Komisja Ochrony Przyrody w Katowicach negatywnie zaopiniowała projekt poprowadzenia przez rezerwat drogi o parametrach drogi głównej KG 2/2, zalecając:

- przedstawienie alternatywnych wariantów poprowadzenia drogi,
- sporządzenie dokładnej inwentaryzacji i waloryzacji przyrodniczej całego rezerwatu i otaczających go terenów w celu określenia wpływu drogi na przyrodę rezerwatu.

W czasie wizji terenowej dyskutowano także nad wariantem drogi odsuniętej jeszcze bardziej na północ oraz zmianami granic rezerwatu – WKOP nie zgodziła się na zmniejszenie jego powierzchni, zaakceptowała natomiast propozycję jego powiększenia o źródłowe partie Ślepiotki (Goślińska 2001e, ryc. 3).

Na posiedzeniu WKOP w dniu 5 września 2001 r. projektanci z Biura Rozwoju Miasta przedstawili cztery warianty przebiegu drogi głównej. W wyniku głosowania został zaopiniowany wariant A drogi głównej o zmniejszonych parametrach do jednego pasa i dwóch jezdni (KG 1/2), o szerokości pasa drogowego 25 m, która miała być poprowadzona estakadowo przez dolinę Ślepiotki (Goślińska 2001f, redPor 2001b). Uchwała Komitetu została podjęta bez szczegółowej inwentaryzacji i waloryzacji przyrodniczej rezerwatu, której organ ten domagał się na poprzednim swoim posiedzeniu.

¹ System ten został wyznaczony w „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Katowice”, uchwalonym przez Radę Miasta w roku 1997. Wyznaczanie ESOCH zostało dokonane przez przyrodników, natomiast bardzo liczne zmiany poprzez wyłączenie z tego systemu kolejnych obszarów odbywa się bez ich udziału i oceny oddziaływania tych wyłączeń na środowisko przyrodnicze i na spójność ESOCH.

Ostatecznie, w wyniku protestów mieszkańców i przyrodników, plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący obszar rezerwatu nie został wówczas uchwalony.

Czteropasmówką przez południowe dzielnice Katowic

Władze uchwałodawcze i wykonawcze miasta Katowice nie przyjęły do wiadomości protestów mieszkańców i z końcem kwietnia 2002 roku wyłożyły do publicznego wglądu „nowy” projekt miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego południowych dzielnic miasta (Parusel 2002). Był to ten sam projekt, który wyłożono do publicznej dyskusji w połowie 2001 roku, z wyłączeniem jednak dzielnicy Ochojec w okolicy rezerwatu. Projektanci ponownie zaproponowali czteropasmową drogę główną KG 2/2, która miała biegnąć przez lasy kochłowicko-panewnickie, dolinę Mlecznej, osiedla mieszkaniowe w Podlesiu, Piotrowicach i Kostuchnie, następnie ... nie wiadomo gdzie, bo granice planu kończyły się na Osiedlu Odrodzenia (Goślińska 2002, ryc. 4). Z poprzedniej wersji planu wiemy jednak, że miała przebiegać przez tereny o najwyższych wartościach przyrodniczych (rezerwat przyrody „Ochojec”, zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Źródła Kłodnicy”, Katowicki Park Leśny).

I tym razem mieszkańcy miasta i przyrodnicy zaprotestowali. Protest złożyło również Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska², w którym zwrócono uwagę, że zasięg strefy zainwestowania miejskiego oraz planowany podstawowy układ komunikacyjny wyznaczony w przedłożonym projekcie planu jest niezgodny z:

- ustaleniami „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Katowice”, uchwalonym Uchwałą Rady Miasta Nr XLV/420/97 z dnia 25 sierpnia 1997 roku,

• treścią Uchwały Rady Miasta Katowice Nr XIII /174/99 z dnia 12 lipca 1999 roku w sprawie przyjęcia „Programu ochrony dolin rzecznych i ich odbudowy w Katowicach”,

- wynikami prognozy oddziaływania projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dzielnic południowych,

w związku z czym poproszono o:

- zbadanie spójności przedłożonego projektu planu z polityką przestrzenną gminy określoną w Studium, zgodnie z art. 18 ust. 2 pkt 2a ustawy z dnia 7 lipca 1994 roku o zagospodarowaniu przestrzennym,

• ustalenie w projekcie planu szczególnych warunków zagospodarowania terenów, w tym zakaz zabudowy, wynikających z potrzeb ochrony środowiska przyrodniczego, kulturowego i zdrowia ludzi, prawidłowego gospodarowania zasobami przyrody oraz ochrony gruntów rolnych i leśnych zgodnie z art. 10 ust. 1 w/w ustawy,

- dostosowanie projektu planu do wyników prognozy jego oddziaływania na środowisko.

² Protest ten został odrzucony przez Radę Miasta Katowice uchwałą nr XXIX/587/04 z dnia 30 sierpnia 2004 r., a więc dopiero po 2. latach od jego złożenia.

W wyniku protestów omawiany plan został zatwierdzony częściowo, bez kontrowersyjnego układu komunikacyjnego (sic!) Uchwałą nr XXXVI/737/05 Rady Miasta Katowice z dnia 31 stycznia 2005 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego południowych dzielnic miasta Katowice.

Weryfikacja granic rezerwatu

Wiosną 2003 roku miasto Katowice zleciło przyrodnikom z Uniwersytetu Śląskiego wykonanie opracowania, którego celem była „weryfikacja” granic rezerwatu „Ochojec”, umożliwiająca poprowadzenie drogi głównej KG 1/2 (jako odgałęzienia obwodnicowo-tranzytowej drogi głównej KG 2/2 w wersji planu z roku 2002) z Podlesia i Kostuchny do centrum miasta (Goślińska 2003a, Parusel 2003). Wykonana w ramach tego opracowania (Tokarska i in. 2003) prognoza oddziaływania tej drogi (w wariantcie A) na populację liczydła górskiego – przedmiotu ochrony w rezerwacie – wykazała jednoznacznie negatywne oddziaływanie tej drogi na ekologiczne warunki bytowania tej rośliny (w strefie bezpośredniego oddziaływania drogi znalazły się 4 skupienia i 18 osobników liczydła, a w strefie pośredniego oddziaływania 53 skupienia i 514 osobników – łącznie zagrożonych było 95% skupień i 99% osobników – ryc. 5). W konkluzji zaproponowano odstępnie od projektu poprowadzenia przez teren rezerwatu jakiegokolwiek drogi.

Droga międz dzielnicowa

Wyniki waloryzacji zleconej przez miasto Katowice w roku 2003, dokumentujące negatywny wpływ projektowanej drogi na przedmiot ochrony w rezerwacie „Ochojec”, wydawały się zamykać ostatecznie „temat” poprowadzenia drogi przez ten obszar. Ale tak się nie stało. W dniu 8 listopada 2005 roku na stronie internetowej miasta Katowice został zamieszczony dokument pt. „Analiza podstawowego układu drogowego miasta Katowice i możliwości oraz uwarunkowania jego planistycznego kształtowania”, wykonany przez firmę KPI System, przedstawiający koncepcję rozwoju infrastruktury drogowej w Katowicach do roku 2025. W dokumencie tym znowu pojawiła się droga przez rezerwat (Jedlecki 2005). Tym razem była to droga międz dzielnicowa (o nieokreślonych parametrach technicznych), łącząca ul. Szarych Szeregów w Kostuchnie z ulicą Francuską w centrum miasta. Wyrysowana trasa (w skali 1:10000) przebiega dokładnie przez największą populację liczydła górskiego w rezerwacie (ryc. 6) oraz na niżu Polski i Europy! Autorzy analizy nie uwzględnili więc w ogóle dotychczasowych protestów, uzgodnień, opinii i prognoz, i ponownie przedstawili projekt układu drogowego, który jest niezgodny z obowiązującym prawem. Mimo, że Prezydent Miasta na konferencji prasowej zachęcał do publicznej dyskusji nad wymienionym wyżej dokumentem, to w wyniku działania Urzędu Miasta Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska nie złożyło oficjalnie swoich uwag. Negatywną opinię o projekcie poprowadzenia dro-

gi przez rezerwat przesłali w grudniu 2005 i w styczniu 2006 roku na ręce Prezydenta Miasta Katowice i Wojewody Śląskiego: profesor dr hab. Joanna Pijanowska – Przewodnicząca Państwowej Rady Ochrony Przyrody, profesor dr hab. Romuald Olaczek – Przewodniczący Komisji Parków Narodowych i Rezerwatów Przyrody, mgr inż. Paweł Pawlaczyk – Przewodniczący Komisji Ochrony Roślin, Grzybów i Ogrodów Botanicznych, a także prof. dr hab. Janusz Hereźniak z Uniwersytetu Łódzkiego – znawca liczydła górskiego w Polsce. Specjaliści ci zwrócili uwagę, że:

- projekt drogi narusza przepis art. 13 i 15 ustawy z dn. 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. Nr 92, poz. 880) oraz §§1, 2 i 6 Rozporządzenia Ministra Środowiska z dn. 9 lipca 2004 r. w sprawie gatunków roślin objętych ochroną (Dz. U. Nr 168, poz. 1764),

- skomplikowana biologia liczydła górskiego nie pozwala na sztuczne rozmnażanie lub przenoszenie go w inne miejsca, w związku z czym nie byłaby możliwa ewentualna działalność kompensacyjna, o jakiej jest mowa w ust. 3 artykułu 15. cytowanej wyżej ustawy,

- ustawa o ochronie przyrody przewiduje wyjątkowy (za zgodą Ministra Środowiska) tryb budowy inwestycji liniowych w rezerwacie przyrody, to jednak uzależnia go od braku rozwiązań alternatywnych,

- ustawa o ochronie przyrody przewiduje tryb zezwolenia Ministra Środowiska na zniszczenie stanowiska gatunku chronionego wyłącznie w sytuacji, gdy nie zagraża to populacji tego gatunku – w związku z tym, że populacja liczydła w rezerwacie „Ochojec” jest najliczniejszą populacją na niżu polskim i europejskim, a więc o kluczowym znaczeniu dla zachowania gatunku i pełnej jego zmienności, udzielenie zezwolenia na jej zniszczenie byłoby niemożliwe,

- stanowisko liczydła górskiego w Ochojcu jest reliktem klimatycznym (pozostałością flory chłodnego klimatu po ustąpieniu zlodowacenia) i antropogenicznym (pozostałością naturalnej roślinności w środowisku silnie zmienionym przez ludzi) – dlatego jego znaczenie dla nauki i edukacji jest wyjątkowe.

W związku z tym, Państwowa Rada Ochrony Przyrody stanowczo zaprotestowała przeciw projektowi inwestycyjnemu grożącemu utratą cząstki różnorodności biologicznej Śląska i narażającym Polskę na opinię kraju, który nie troszczy się należycie o zachowanie własnego dziedzictwa przyrodniczego. Poprosiła także o skłonienie planistów drogowych do znalezienia wariantu przebiegu trasy drogowej nie zagrażającego rezerwatowi „Ochojec” ani jego unikatowej florie.

Mimo negatywnych opinii specjalistów z Uniwersytetu Śląskiego, Uniwersytetu Łódzkiego i Państwowej Rady Ochrony Przyrody oraz naruszenia przy projektowaniu drogi przez rezerwat prawa krajowego i uchwał ekologicznych Rady Miasta Katowice, Urząd Miasta Katowice nie zrezygnował z forsowania rozwiązań komunikacyjnych zawartych w „Analizie podstawowego układu drogowego miasta Katowice i możliwości oraz uwarun-

kowania jego planistycznego kształtowania”, a dokument ten do dziś można odnaleźć na oficjalnej stronie internetowej miasta.

Aktualizacja „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Katowice”

W roku 2006 miasto Katowice przystąpiło do aktualizacji „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Katowice”, które miało być wykonane w sierpniu 2008 roku. W związku z tym w dniu 3 stycznia uczestnicy debaty publicznej pt. >Rezerwat przyrody „Ochojec” w obliczu zagrożeń<, która odbyła się na Wydziale Biologii i Ochrony Środowiska Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, sformułowali wniosek o negatywne zaopiniowanie projektu poprowadzenia drogi międzydzielnicowej przez teren rezerwatu przyrody „Ochojec”. Wniosek ten został skierowany do Ministra Środowiska, Wojewody Śląskiego, Wojewódzkiej Rady Ochrony Przyrody w Katowicach, Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Katowicach i Nadleśnictwa Katowice, Rady Miasta Katowice i Komitetu Ochrony Przyrody Polskiej Akademii Nauk (Parusel 2008).

Urząd Miasta Katowice prowadził jednak konsekwentnie dalsze działania. W połowie roku 2008 zlecił Uniwersytetowi Śląskiemu kolejną inwentaryzację w rezerwacie – tym razem rozmieszczenia roślin chronionych. Chyba nie w celu ich ochrony, bo kompetencje w tym zakresie należały do wojewody?

Do chwili pisania tego artykułu, aktualizacja studium nie została wyłożona do publicznego wglądu.

Nieoczekiwany epilog

Po ośmiu latach forsowania projektu drogi przez rezerwat „Ochojec”, nastąpiła nieoczekiwana zmiana stanowiska władz Katowic w tej kwestii. W dniu 22 września 2008 r. zorganizowały one spotkanie z instytucjami, które działają w południowych dzielnicach Kostuchny i Piotrowic, i przedstawiły na nim zupełnie nową koncepcję połączenia tych dzielnic z centrum miasta – z pominięciem terenu rezerwatu przyrody „Ochojec”! Wnioski i ustalenia z tego spotkania były następujące:

- budowa linii tramwajowej nie stanowi priorytetowego zadania i realizacja tej inwestycji jest odległa w czasie,
- do czasu ustalenia w „Studium ...” II edycji rozwiązania powiązań komunikacyjnych dzielnic południowych ze śródmieściem Katowic należy zapewnić obsługę komunikacyjną omawianego obszaru poprzez ulicę Szarych Szeregów do ul. Pszczyńskiej,
- połączenie komunikacyjne omawianego obszaru z ulicą Szarych Szeregów może nastąpić poprzez realizację trzech wskazanych niżej propozycji, z wykorzystaniem istniejących dróg. Pozwoli to na rozłożenie obciążenia transportem drogowym i zmniejszy powodowane nim uciążliwości dla mieszkańców,
- proponowane połączenia: 1/ z wykorzystaniem ul. Sólka, 2/ w śladzie ul. Wieżowej, 3/ budowa drogi skraje

terenów leśnych (ul. Tymiankowa).

Mimo tych ustaleń, w dniu 27 października 2008 r. Rada Miasta Katowice uchwałą Nr XXXI/673/08 dokonała zmiany „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Katowice” dla obszaru ulicy Bażantów, wprowadzając do treści tego dokumentu zapis „Ustala się możliwość poprowadzenia drogi stanowiącej połączenie ulicy 73 Pułku Piechoty z ul. Szarych Szeregów wzdłuż wschodniej i południowej granicy terenu objętego zmianą „Studium” kontynuowanej dalej do ulicy Szarych Szeregów. Szczegółowy przebieg i parametry drogi zostaną ustalone w m.p.z.p.”. W okresie jednego miesiąca władze wykonawcze i uchwałodawcze miasta podjęły więc sprzeczne decyzje, a zapis zmienionego „Studium” stanowi nadal zagrożenie dla rezerwatu, umożliwiając „legalne” wytyczenie przez niego drogi.

W roboczej wersji aktualizacji „Studium” droga międzydzielnicowa przez rezerwat nie została jednak zaprojektowana i bezpośrednie zniszczenie jego przyrody zostało zażegnane, to – niestety – niektóre nowo projektowane w studium drogi, przecinające południowozachodni fragment lasów murckowskich (Malinowska 2009), stanowią nowe zagrożenie pośrednie dla tego cennego i chronionego obszaru.

Podsumowanie

Prezentowana w tym artykule historia starań miasta Katowice o poprowadzenie drogi przez rezerwat przyrody „Ochojec” nie jest przykładem działania zgodnego z konstytucyjną zasadą zrównoważonego rozwoju i porządkiem prawnym, obowiązującym w Polsce a także ustanowionym przez Radę Miasta Katowice. Determinacja, z jaką władze wykonawcze, przy pełnej aprobacie władzy uchwałodawczej miasta Katowice, forsowały projekt drogi przez rezerwat przyrody oraz podejmowane w tym zakresie działania – świadome lub nieświadome – świadczą o tym, że nie przyświecał im interes publiczny. Tezę tę potwierdzają następujące fakty.

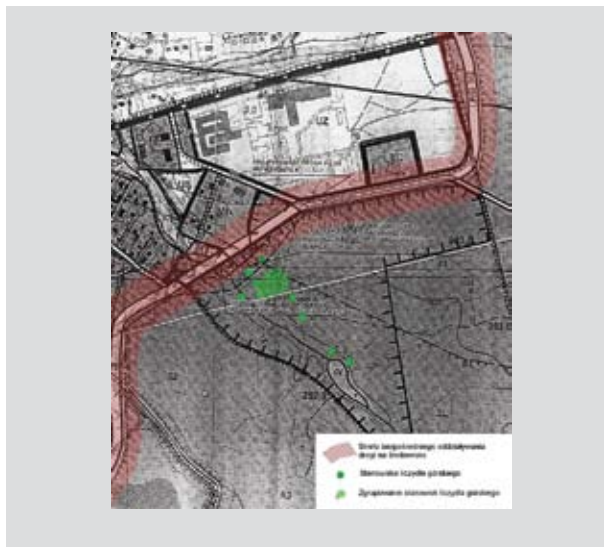
1. Wszystkie projektowane dotychczas w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i w „Analizie podstawowego układu drogowego miasta Katowice i możliwościach oraz uwarunkowaniach jego planistycznego kształtowania” drogi przebiegające przez rezerwat przyrody „Ochojec” naruszają normy prawne zawarte w ustawach krajowych, są niezgodne z obowiązującym „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Katowice” (1997) (w tym naruszają Ekologiczny System Obszarów Chronionych) oraz ze „Strategią rozwoju miasta Katowice 2020” (2005), „Programem ochrony dolin rzecznych i ich odbudowy w Katowicach”, (1999) i „Programem ochrony środowiska dla miasta Katowice” (2004) – dokumentami uchwalonymi przez Radę Miasta Katowice (a więc władze uchwałodawcze i wykonawcze miasta działały niezgodnie z prawem krajowym i ustanowionym przez siebie (sic!)).
2. Wszystkie projektowane dotychczas w miejscowych

planach zagospodarowania przestrzennego i w „Analizie podstawowego układu drogowego miasta Katowice i możliwościach oraz uwarunkowaniach jego planistycznego kształtowania” drogi przebiegające przez rezerwat przyrody „Ochojec” były częścią układu komunikacyjnego miasta Katowice, który promuje wyłącznie transport samochodowy, w tym tranzytowy, i zaniedbuje transport publiczny. Taka strategia planowania i rozwoju komunikacji stoi w sprzeczności z zapisami innych dokumentów planistycznych i strategicznych oraz wykonawczych programów operacyjnych zatwierdzonych przez Radę Miasta Katowice. Niestety, taka strategia obowiązuje także nadal przy sporządzaniu aktualizacji „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Katowice”, co spowoduje dalszą degradację systemu przyrodniczego miasta.

3. Wszystkie projektowane dotychczas w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i w „Analizie podstawowego układu drogowego miasta Katowice i możliwościach oraz uwarunkowaniach jego planistycznego kształtowania” drogi przebiegające przez rezerwat przyrody „Ochojec” zignorowały całkowicie wyniki ekspertyz zleczanych na koszt miasta Katowice – waloryzacji i inwentaryzacji przyrodniczych oraz prognoz oddziaływania na środowisko.
4. Wszystkie projektowane dotychczas w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i w „Analizie podstawowego układu drogowego miasta Katowice i możliwościach oraz uwarunkowaniach jego planistycznego kształtowania” drogi przebiegające przez rezerwat przyrody „Ochojec” nie były poparte rzetelną i aktualną ekspertyzą demograficzną i komunikacyjną. O niewiarygodnym i nierzetelnym „rysowaniu” kolejnych dróg świadczą następujące fakty:
  - zmiana klasy drogi KG 2/2 na KG 1/2 w okresie od 19 lipca do 5 września 2001 r.,
  - aktualnie prowadzona zabudowa mieszkaniowa terenu drogi KG 2/2 przy ul. Armii Krajowej, choć wynajęci przez miasto specjaliści drogowi przekonywali wszystkich o tym, że droga główna KG 2/2 jest istotna dla rozwiązania problemów komunikacyjnych południowych dzielnic Katowic³.
5. Wszystkie projektowane dotychczas w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i w „Analizie podstawowego układu drogowego miasta Katowice i możliwościach oraz uwarunkowaniach jego planistycznego kształtowania” drogi przebiegające przez rezerwat przyrody „Ochojec” były oprotestowane przez mieszkańców Katowic i organizacje ekologiczne

³ Kuriozalne zaprzeczenie istotności tej drogi zawiera uzasadnienie do uchwały nr XXIX/587/04 Rady Miasta Katowice z dnia 30 sierpnia 2004 r. w sprawie rozpatrzenia protestu wniesionego przez Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska do ustaleń projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego południowych dzielnic miasta Katowice, w którym napisano „...co do których niekoniecznie jest pilne przesądzenie o ich zagospodarowaniu w przyszłości – w tym kwestionowanych dróg KG 2/2, KG i KZ”.

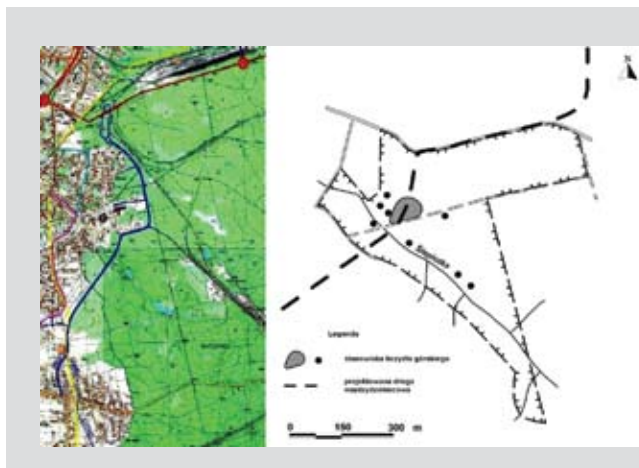
Ryc. 5. Prognoza oddziaływania projektowanej drogi na populację liczydła górskiego w rezerwacie przyrody „Ochojec”. Źródło: Tokarska-Guzik i in. 2003.

Fig. 5. The environmental impact assessment of the projected road on the Claspleaf Twistedstalk population in the „Ochojec” Nature Reserve. Source: Tokarska-Guzik et al. 2003.

ne jako niezgodne z prawem krajowym i miejscowym, sprzeczne z wynikami waloryzacji przyrodniczej i prognoz oddziaływania na środowisko. Mimo to prace nad tym projektem, na które wydatkowano środki publiczne, były prowadzone przez 8 lat. Jak daleko jesteśmy od demokracji, państwa prawa i etyki zawodowej niech świadczy fakt, jaki miał miejsce przed rokiem 1985, w czasie wyłożenia do publicznego wglądu projekt miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego otoczenia utworzonego niedawno rezerwatu. W planie tym zauważyłem, że przez jego

Ryc. 6. Projektowana w roku 2005 droga międzydzielnicowa przebiega przez największą populację liczydła górskiego na niżu Polski i Europy! Źródło: Analiza..., 2005.

Fig. 6. Projected in 2005 road to run across a biggest in Polish and European lowland population of the Claspleaf Twistedstalk! Source: Analiza..., 2005.

teren poprowadzono elementy infrastruktury liniowej niezbędnej dla Osiedla Odrodzenia – linię energetyczną, nitkę ciepłociągu i wodociąg. Do wyłożonego zesztytu wpisałem uwagę, że elementy te naruszają granice rezerwatu i powinny być poprowadzone inaczej. Efektem tego wpisu jest poprowadzenie ich poza granicami rezerwatu lub jego obrzeżem.

6. Projekt drogi przebiegającej przez rezerwat przyrody „Ochojec”, zawarty w „Analizie podstawowego układu drogowego miasta Katowice i możliwościach oraz uwarunkowaniach jego planistycznego kształtowania”, został w sposób stanowczy oprotestowany przez właściwe komisje Państwowej Rady Ochrony Przyrody – organu opiniodawczo-doradczego Ministra Środowiska.
7. W celu przeforsowania projektu drogi przez rezerwat przyrody władze miasta Katowice i zatrudnieni specjaliści stosowali metodę faktów dokonanych i dezinformacji oraz utrudniali mieszkańcom wyrażanie swojego protestu. Oto fakty:
  - A/ W związku z oprotestowaniem miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego południowych dzielnic Katowic w roku 2001, plan ten został ponownie wyłożony w roku 2002 – z wyłączeniem okolic rezerwatu i wrysowaną drogą główną KG 2/2, której przebieg kończył się na granicy lasu. A przecież Wojewódzka Komisja Ochrony Przyrody zgodziła się na drogę jednopasmową klasy KG 1/2 w wariantcie A.
  - B/ Opracowywanie i uchwalanie studiów oraz miejscowych planów dla małych, niby nie związanych z rezerwatem, obszarów: np. osiedla Bażantowo w Kostuchnie czy w okolicy Muchowca. W obu przypadkach, w dokumentach planistycznych wrysowane są elementy układu drogowego z „Analizy... (2005), do których projektanci dostosowali wewnętrzne i zewnętrzne rozwiązania przestrzenne. „Racjonalne i ekonomicznie uzasadnione” będzie więc połączenie tych miejsc drogą przez rezerwat lub w jego pobliżu.
  - C/ O wprowadzaniu w błąd opinii publicznej przez władze wykonawcze miasta Katowice można przeczytać w publikacjach prasowych, zamieszczonych na łamach Gazety Wyborczej (np. Goślińska 2001e, 2002, 2007; Goślińska, Wieliński 2001b).
  - D/ Informacja o utrudnianiu mieszkańcom wyrażania swojego protestu przez katowickich urzędników została opublikowana w Gazecie Wyborczej ([Goślińska M.] mag 2003b).
8. Przykład projektów poprowadzenia drogi przez rezerwat przyrody „Ochojec” ukazuje nie tylko łamanie prawa unijnego i krajowego oraz miejscowego przez władze uchwałodawcze i wykonawcze miasta Katowice, ale ujawnia także całkowitą uległość służb planistycznych doraźnym i partykularnym interesom organów władzy publicznej i inwestorów.
9. Dokumenty planistyczne dotyczące obszaru rezerwa-

tu i jego otoczenia proponują rozwiązania całkowicie sprzeczne z wypracowanymi przez Europejską Radę Urbanistów dla miast XXI wieku w Nowej Karcie Ateńskiej (Lizbona, 2003).

Projekt poprowadzenia drogi przez rezerwat przyrody „Ochojec” nie stanowi obecnie zagrożenia dla liczydła górskiego i ekosystemów, w których ono występuje. Dziś najważniejszymi czynnikami antropopresji są głębinną eksploatacja węgla kamiennego, nadmierna penetracja i zaśmiecanie terenu rezerwatu przez mieszkańców Katowic.

Aby rozwiązać problemy komunikacyjne miasta Katowice, należy opracować i wdrożyć nowoczesny i przyjazny dla środowiska przyrodniczego zintegrowany system transportowy miasta oparty na transporcie publicznym z uwzględnieniem jego położenia w aglomeracji, a nie na indywidualnych środkach transportu.

Nie tędy droga!

Piśmiennictwo

- Analiza podstawowego układu drogowego miasta Katowice i możliwości oraz uwarunkowania jego planistycznego kształtowania”. Katowickie Przedsiębiorstwo Inżynierskie Sp. z o.o. „System”, Katowice, 2005.
- Bart. 2001. Co zniszczy droga. Gazeta Wyborcza Katowice 147, 2001-06-26, s. 1.
- Goślińska M. 2001a. Prezydencka szosa. Gazeta Wyborcza Katowice 142, 2001-06-20, s.1.
- Goślińska M. 2001b. Droga albo rezerwat. Gazeta Wyborcza Katowice 143, 2001-06-21, s. 2.
- Goślińska M. 2001c. Odliczanie dla liczydła. Gazeta Wyborcza Katowice 149, 2001-06-28, s. 2.
- Goślińska M. 2001d. Droga albo przyroda. Gazeta Wyborcza Katowice 161, 2001-07-12, s. 5.
- Goślińska M. 2001e. Droga czy liczydło? Gazeta Wyborcza Katowice 168, 2001-07-20, s.1.
- Goślińska M. 2001f. Liczydło sprzedane. Gazeta Wyborcza Katowice 208, 2001-09-06,
- Goślińska M. 2002. Na południu wiele zmian. Gazeta Wyborcza Katowice 119, 2002-05-23, s. 5.
- Goślińska M. 2003a. Drogą w liczydło. Gazeta Wyborcza Katowice 152, 2003-07-02, s. 4.
- [Goślińska M.] mag 2003b. Urzędnicy utrudniają protest mieszkańcom Ochojca. Gazeta.pl Katowice 2003-07-04.
- Goślińska M. 2007. Zapytaj roślinę o drogę. Gazeta Wyborcza Katowice 80, 2007-04-04, s. 2.
- Goślińska M, Wieliński B. T. 2001a. Nie moja droga. Gazeta Wyborcza Katowice 144, 2001-06-22, s. 4.
- Goślińska M, Wieliński B. T. 2001b. Nikt nie liczy się z liczydłem. Gazeta Wyborcza Katowice 147, 2001-06-26, s. 1.
- Jedlecki P. 2005. Ekolodzy o planach budowy nowych dróg w Katowicach. Gazeta.pl Katowice 2005-11-09.
- Katowice 2020. Strategia rozwoju miasta Katowice. Rada Miasta, Prezydent Miasta Katowice, Katowice, 2005, ss. 109.
- Malinowska A. 2009. Nowa droga w środku lasu. Tylko kto nią będzie jeździł? Gazeta Wyborcza Katowice 249, 2009-10-23, s. 5.
- Nowa Karta Ateńska. Wizja miast XXI wieku. Lizbona, 20 listopada 2003 r. Towarzystwo Urbanistów Polskich, Warszawa, ss. 25.
- Przekład z edycji francuskiej: Stanisław Wyganowski. Przekład porównawczy z edycji angielskiej i redakcja: Stanisław Furman i Bogdan Wyporek.
- Parusel J. B. 2001. Czteropasmówką przez rezerwat „Ochojec”. Przyroda Górnego Śląska, 24: 2. Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska, Katowice.
- Parusel J. B. 2002. Czteropasmówka zagraża przyrodzie Katowic. Przyroda Górnego Śląska, 28: 2. Centrum Dziedzictwa Przyrody Gór-

- nego Śląska, Katowice.
- Parusel J. B. 2003. Zmiana granic rezerwatu przyrody „Ochojec”. *Przyroda Górnego Śląska*, 32: 2. Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska, Katowice.
- Parusel J. B. 2008. Debata publiczna. Rezerwat przyrody „Ochojec” w obliczu zagrożeń. *Przyroda Górnego Śląska*, 51: 6-7. Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska, Katowice.
- Parusel J. B. 2009. Historia utworzenia rezerwatu, s.: 30-32. W: Parusel J. B. (red.) *Rezerwat przyrody „Ochojec” w Katowicach (Górny Śląsk)*. Monografia naukowo-dydaktyczna. Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska, Katowice.
- Program ochrony dolin rzecznych i ich odbudowy w Katowicach (Uchwała Rady Miasta Katowice Nr XIII/174/99 z dnia 12 lipca 1999 roku).
- Program ochrony środowiska dla miasta Katowice. Główny Instytut Górnictwa, Katowice, 2004, ss. 95.
- RedPor. 2001a. Nowa droga zniszczy rezerwat. *Gazeta.pl Katowice* 2001-06-25.
- RedPor. 2001b. Droga pójdzie przez ochojecki rezerwat. *Gazeta.pl Katowice* 2001-09-06.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Katowice (Uchwała Rady Miasta Nr XLV/420/97 z dnia 25 sierpnia 1997 roku).
- Tokarska-Guzik B., Rostański A., Parusel J., Gorczyca J., Herczek A. 2003. Waloryzacja przyrodnicza części obszaru miasta objętego uchwałą Nr XLI/552/01 Rady Miejskiej Katowic w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego fragmentu południowych dzielnic miasta Katowice w rejonie rezerwatu przyrody „Ochojec” w rejonie proponowanych rozwiązań komunikacyjnych kolidujących z rezerwatem przyrody „Ochojec”. *Urząd Miasta Katowice, maszynopis*.
-
- Opis rycin ze s. 310
Description of the figures from the p. 310
- Ryc. 1. Projektowana droga przez rezerwat przyrody „Ochojec” w roku 2001. Źródło: *Gazeta Wyborcza Katowice* 144, 2001-06-22, s. 4.
- Fig. 1. Projected road across the „Ochojec” nature reserve in 2001. Source: *Gazeta Wyborcza Katowice* 144, 2001-06-22, p. 4.
- Ryc. 2. Projektowana droga przez rezerwat przyrody „Ochojec” w roku 2001. Źródło: *Gazeta Wyborcza Katowice* 147, 2001-06-26, s. 1.
- Fig. 2. Projected road across the „Ochojec” nature reserve in 2001. Source: *Gazeta Wyborcza Katowice* 147, 2001-06-26, p. 1.
- Ryc. 3. Warianty projektowanej drogi przez rezerwat przyrody „Ochojec” w roku 2001. Źródło: *Gazeta Wyborcza Katowice* 168, 2001-07-20, s. 1.
- Fig. 3. The variants of the projected road across the „Ochojec” nature reserve in 2001. Source: *Gazeta Wyborcza Katowice* 168, 2001-07-20, p. 1.
- Ryc. 4. Czteropasmowe drogi w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego południowych dzielnic Katowic z roku 2002. Źródło: *Gazeta Wyborcza Katowice* 119, 2002-05-23, s. 5.
- Fig. 4. The four-lane roads in the local spatial management plan of southern quarters in Katowice in 2002. Source: *Gazeta Wyborcza Katowice* 119, 2002-05-23, p. 5.
-